

ข่าวเดือนการระบาดศัตรูพืชประจำสัปดาห์

กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร

ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๕๗ ประจำวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๑

หนู (Rat)

เดือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในแถบจังหวัดภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดน่าน พะเยา แพร่ และจังหวัดใกล้เคียง ระวังการระบาดและเข้าทำลายของหนูในนาข้าว ซึ่งในสภาวะปกติหนูสามารถแพร่ขยายพันธุ์ได้ตลอดทั้งปี แต่เนื่องจากในช่วงนี้พื้นที่ดังกล่าวมีสภาพแวดล้อมเหมาะต่อการแพร่ขยายพันธุ์และเพิ่มจำนวนประชากรของหนูในนาข้าว จึงมีความจำเป็นที่เกษตรกรต้องสำรวจติดตามสถานการณ์การระบาดอย่างต่อเนื่อง หากพบการระบาดให้ดำเนินการควบคุมและป้องกันกำจัดทันที หรือหากไม่ทราบวิธีการในการป้องกันกำจัด ให้ขอคำแนะนำได้ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ หรือสำนักงานเกษตรจังหวัดใกล้บ้าน

ชื่อวิทยาศาสตร์

๑. หนูพุกใหญ่หรือหนูแผง *Bandicota indica* (Bechstein)
๒. หนูพุกเล็ก *Bandicota savilei* (Thomas)
๓. หนูนาท้องขาวหรือหนูนานา *Rattus argentiventer* (Robinson and Kloss)
๔. หนูนานาหรือหนูสวน *Rattus losea* (Swinhoe)
๕. หนูหริ่งนาหางยาว *Mus caroli* (Bonhote)
๖. หนูหริ่งนาหางสั้น *Mus cervicolor* (Hodgson)

วงศ์ : Muridae

รูปร่างลักษณะ

หนูศัตรูข้าวที่สำคัญในประเทศไทย มี ๖ ชนิดคือ

๑. หนูพุกใหญ่หรือหนูแผง (Great Bandicoot) จัดเป็นหนูศัตรูข้าวที่มีขนาดใหญ่ที่สุด น้ำหนักตัวเต็มวัยประมาณ ๔๐๐ - ๖๐๐ กรัม ขนตามลำตัวมีสีดำ บางครั้งอาจมีสีน้ำตาล บริเวณด้านหลังจะมีขนแข็งโผล่ออกมาเห็นได้ชัด เท้ามีสีดำ ท้องสีเข้ม หน้าค่อนข้างสั้น เท้าหลังจะมีความยาวมากกว่า ๕๐ มิลลิเมตร

๒. หนูพุกเล็ก (Lesser Bandicoot) มีลักษณะคล้ายหนูพุกใหญ่มาก ทั้งนี้ข้อยข้อและสีขนตามลำตัว แต่ต่างกันว่าเท้าไม่ดำ และไม่มีขนแผงบริเวณหลัง น้ำหนักตัวเต็มวัยประมาณ ๒๐๐ - ๕๐๐ กรัม เท้าหลังจะมีความยาวน้อยกว่า ๔๑ มิลลิเมตร

๓. หนูนาท้องขาวหรือหนูนานา (Rice - field rat) เป็นหนูที่มีขนาดปานกลาง น้ำหนักเมื่อโตเต็มวัยประมาณ ๑๐๐ - ๒๐๐ กรัม ขนตามลำตัวมีสีน้ำตาล เมื่อใช้มือลูบย้อนขนจะรู้สึกเจ็บมือ เนื่องจากมีขนแข็งสีขาวแทรกอยู่ ลักษณะแข็งแรงกว่าปกติ มีขนสีดำพาดบนหลังเท้า

๔. หนูนาหรือหนูสวน (Lesser rice - field rat) เป็นหนูที่มีขนาดเล็กกว่าหนูนาท้องขาว น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ยประมาณ ๙๐ - ๑๐๐ กรัม ขนตามลำตัวคล้ายหนูนาท้องขาว แต่นุ่มไม่มีขนชนิดแข็ง แทรก ขนใต้ท้องมีสีเข้มออกดำ มีหน้าสั้นกว่าหนูนาท้องขาว

๕. หนูหริ่งนาหางยาว (Ryukyu mouse) เป็นหนูที่มีขนาดเล็กมาก น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ย ๑๒ กรัม ขนใต้ท้องสีขาว พื้นหน้าด้านบนตรง ด้านล่างสีเข้มกว่าพื้นหนูชนิดอื่น คือออกสีน้ำตาล จมูกสั้น เมื่อบริเวณกระโหลกตรงทางด้านบนจะเห็นพื้นหน้ายื่นเลยจมูก หางสองสี ด้านบนดำ ด้านล่างสีขาว หางยาวกว่าลำตัวและหัวรวมกัน

๖. หนูหริ่งนาหางสั้น (Fawn - coloured mouse) เป็นหนูที่มีขนาดเล็ก ขนาดพอกับหนูหริ่งนาหางยาว ความยาวของหางจะสั้นกว่าความยาวของหัวและลำตัวรวมกัน หางด้านบนสีเทา ด้านล่างสีขาว ท้องเทา เท้าสีขาว พื้นด้านล่างจะมีสีอ่อนกว่าหนูหริ่งชนิดแรก จมูกยาวและยื่นเกินพื้นหน้า

ลักษณะการทำลายและการระบาด

หนูจะกัดทำลายข้าวให้ได้รับความเสียหาย ตั้งแต่เริ่มหว่านข้าวไปจนกระทั่งเก็บเกี่ยว รวมถึงข้าวในยุ้งฉาง หลังจากที่เกิดการกรหว่านข้าวลงในนา หรือเมื่อข้าวงอกหนูจะกัดทำลาย ทั้งกัดกินและกัดเพื่อลับฟันของมัน โดยหนูทุก หรือหนูนาท้องขาวจะกัดต้นข้าวเป็นรอยเฉียงรูปปากฉลาม สูงจากพื้นดินประมาณ ๑๐ เซนติเมตร ต้นข้าวจะขาดและล้มลงดิน แล้วจึงกัดกินเมล็ดข้าว ถ้าเป็นหนูหริ่งซึ่งเป็นหนูที่มีขนาดเล็กจะไต่ขึ้นต้นข้าวจนถึงคอรวงเพื่อกัดกินเมล็ดข้าว

กรมส่งเสริมการเกษตร แนะนำวิธีการป้องกันกำจัด ดังนี้

๑. การป้องกันกำจัดหนูโดยไม่ใช้สารเคมีก่อนการปลูกข้าว
  - ๑.๑ สํารวจแปลงนาอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง เพื่อสังเกตความผิดปกติที่เกิดขึ้นในนาข้าว
    - ๑.๒ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในนาข้าว เช่น ปรับคันนาให้เล็กพอสำหรับที่จะกักน้ำได้เท่านั้น หรือลดขนาดของคันนาลง เนื่องจากคันนาใหญ่และจอมปลวกจะเป็นที่อยู่อาศัยอย่างดีของหนู กำจัดวัชพืชบริเวณคันนา ทำให้หนูไม่มีที่หลบซ่อนตัวจากศัตรูธรรมชาติ ประชากรหนูก็จะลดลงไปเอง
    - ๑.๓ การขุดหนู โดยใช้จอบหรือเสียมสามารถกำจัดหนูได้ทั้งรังและที่อยู่อาศัยของมัน แต่การขุดต้องใช้แรงงานและสิ้นเปลืองเวลา
    - ๑.๔ การล้อมจับ ด้ การใช้หน้าไม้ ฉมวก หรือกับดัก สามารถลดประชากรหนูได้
    - ๑.๕ อนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติเพื่อกำจัดหนู เช่น งู นกแสก นกฮูก นกเค้าแมว เหยี่ยว พังพอน
๒. การป้องกันกำจัดหนูโดยใช้สารเคมีก่อนการปลูกข้าว
  - ๒.๑ โดยก่อนการปลูกข้าวประมาณ ๒ สัปดาห์หรือในระหว่างการเตรียมดิน ควรใช้สารเคมีกำจัดหนูเพื่อลดประชากรของหนูให้เหลือน้อยลงมากที่สุด โดยใช้สารเคมีประเภทออกฤทธิ์เร็ว เช่น ซิงค์ฟอสไฟด์ ผสมกับปลายข้าวในอัตราส่วนของซิลลูริน ๑ ส่วน ต่อปลายข้าว ๒๐ ส่วน โดยน้ำหนัก

เป็นเหยื่อพิษ นำเหยื่อพิษที่เตรียมไปวางตามรอยที่พบตามคันทนา หรือตามรูหนูที่พบปริมาณ ๑ ซ้อนโต๊ะ ระยะ ๕ - ๑๐ เมตร สารเคมีประเภทออกฤทธิ์เร็วนี้ ถ้าใช้มากกว่า ๑ ครั้ง หนูจะเกิดการเข็ดต่อเหยื่อพิษ และหนูจะไม่มากินเหยื่อพิษชนิดซ้ำอีก ควรเปลี่ยนมาใช้สารเคมีกำจัดหนูชนิดออกฤทธิ์ช้า เช่น สะตอม (๐.๐๐๕%) คลีแร็ท (๐.๐๐๕%) หรือ เส็ด (๐.๐๐๕%) ซึ่งเป็นเหยื่อพิษสำเร็จรูป ไปวางตามคันทนา หรือแหล่งที่พบร่องรอยหนู โดยแต่ละก้อน หรือถ่วงวางห่างกันประมาณ ๕ - ๑๐ เมตร

๒.๒ ระหว่างการปลุกข้าว เมื่อข้าวตั้งตัวได้แล้ว ให้ใช้เหยื่อพิษประเภทออกฤทธิ์ช้า วางในนาข้าว ที่ต้องการป้องกันกำจัดหนูเดือนละ ๑ ครั้ง ติดต่อกัน ๓ ครั้ง ก็เพียงพอสำหรับการควบคุมประชากรหนู

ที่มา : กรมการข้าว , กรมส่งเสริมการเกษตร

ที่ปรึกษา : นางจิระนุช ชาญณรงค์กุล ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย
นางสาวสุนนา ลิมาสฤษฏ์ ผู้อำนวยการกลุ่มพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืช

เรียบเรียงโดย : นางสาวเบญจมาภรณ์ ชุ่มจิตร นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นายสามารถ ศรีวิสัย นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
กลุ่มพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืช กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย